

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний лісотехнічний університет України
Кафедра економіки підприємства

Р. Я. Кіндрат, В. В. Якімцов, Гарасим Л.С.

МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

**Методичні вказівки і завдання до виконання контрольної та самостійної
роботи для студентів економічних спеціальностей**

Л Ъ В І В – 2020

УДК 001.891(075)

ББК 72я73

Кіндрат Р. Я., Якімцов В. В., Гарасим Л.С. **Методологія наукових досліджень. Методичні вказівки і завдання до виконання контрольної та самостійної роботи для студентів економічних спеціальностей / Р. Я. Кіндрат, В. В. Якімцов, Л.С. Гарасим; НЛТУ України – Львів: НЛТУ України, 2020. – 32 с.**

Для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів, викладачів, науковців, економістів, менеджерів, усіх, хто цікавиться питаннями методології наукових досліджень.

Розглянуто та рекомендовано

до друку науково-методичною радою НН ІЕЕМ НЛТУ України

Протокол № __ від “__” _____ 2020 року

Автори: *Кіндрат Ростислав Ярославович,*
доцент, кандидат економічних наук
Якімцов Віктор Вікторович,
доцент, доктор економічних наук
Гарасим Людмила Степанівна,
старший викладач, кандидат економічних наук

Рецензенти: *Динька П.К.,*
доцент, кандидат економічних наук
Михайловський В.І.,
доцент, кандидат економічних наук

R.Y. Kindrat, V.V. Yakimtsov, L.S. Garasym Methodology scientific research: National Forestry University, 2020. – 32 p.

© Кіндрат Р. Я., Якімцов В.В., Гарасим Л.С. 2020.
© НЛТУ України, 2020.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1. Загальні положення	
1.1. Програма навчальної дисципліни.....	5
1.2. Значення, мета та задачі науково-дослідної роботи студентів....	8
1.2. Види науково-дослідної роботи студентів.....	9
2. Логіка самостійної науково-дослідної роботи студентів	
2.1. Етапи науково-дослідної роботи студентів.....	12
2.2. Вибір проблеми та визначення теми наукового дослідження....	13
2.3. Формулювання мети та завдань дослідження	15
2.4. Визначення об'єкта та предмета дослідження	17
2.5. Методи дослідження.....	18
2.6. Опрацювання літературних джерел	22
2.7. Узагальнення напрацювань за результатами самостійної НДРС	23
3. Методичні вказівки до написання та оформлення контрольної роботи	
3.1. Підготовка теоретичної та практичної частини контрольної роботи	24
Додаток А. Зразок завдання на контрольну роботу.....	28
Додаток Б. Словник термінів та понять, що використовуються під час наукового дослідження.....	29

ВСТУП

Науково-дослідна діяльність є невід'ємною складовою освітнього процесу у вищих навчальних закладах України III – IV рівнів акредитації.

Від початку перебування у вищому навчальному закладі кожен студент має брати участь у наукових пошуках, планових дослідженнях під керівництвом своїх викладачів, упровадженні на практиці досягнень науки. Наукова творчість студентів стала традиційним засобом розвитку майбутніх спеціалістів. Адже, самостійна наукова робота студента сприяє його зростанню як вченого, посилює творчий потенціал, дозволяє повніше розкрити потенційні можливості та використовувати переваги наукових досліджень для отримання нових знань. І якщо у студентів є бажання присвятити себе науці, то вони мають змогу ще зі студентської лави освоїти основи наукової роботи, щоб стати високоякісним науковцем. Крім цього, ми повинні враховувати, що *магістр* – це кваліфікаційний рівень фахівця, який повинен бути підготовленим до творчої наукової і пошукової роботи.

У більш загальному вигляді самостійна науково-дослідна робота студентів дозволяє:

- сформувати науковий світогляд студентів;
- сприяти професійному становленню майбутніх фахівців;
- розвивати творче мислення та індивідуальні здібності;
- формувати навички самостійної науково-дослідної роботи;
- залучати талановиту молодь до науково-дослідної роботи кафедри;
- готувати молодих вчених.

Дані методичні рекомендації розроблені для студентів, що прилучаються до різних напрямків науково-дослідної роботи по кафедрі економіки підприємства й покликані надати їм допомогу в питаннях послідовності виконання самостійних наукових досліджень, а також студентів заочної форми навчання щодо виконання та оформлення ними контрольної роботи з дисципліни «Методологія наукових досліджень» .

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1 Програма навчальної дисципліни

(Примітка: курсивом наведено питання екологічної компоненти у лекційному курсі)

Змістовий модуль 1. *Методологічні основи наукового пізнання*

Тема 1. Вступ. Організація науково – дослідницької роботи в ВУЗах України.

Суть та значення науково-дослідницької діяльності. Кваліфікація бакалавра та магістра. Предмет, завдання і зміст дисципліни.

Поняття про науку, історія її виникнення та розвитку . Наукові революції.

Класифікація наук. Класифікація наук за різними ознаками. ***Місце в класифікації екологічних наук.***

Підготовка та атестація наукових і науково-педагогічних кадрів. Підготовка кандидатських та докторських дисертаційних робіт. Аспірантура і докторантура.

Наукові школи. Наукова школа, її функції та ознаки. ***Наукові школи в галузі екології та екологічної економіки.***

Організація науково-дослідницької роботи студентів (НДРС) в системі вищої школи України. НДРС в рамках навчального процесу та поза навчальним процесом. НДРС в рамках виконання курсових і дипломних робіт і проектів.

Тема 2. Основні положення методології наукового пізнання

Поняття наукового знання. Взаємозв'язок пізнання з практикою. Суть раціонального пізнання та його структурних елементів: поняття, судження, узагальнення.

Етапи процесу наукового дослідження. Суть теорії та її структури. Елементи теорії: наукова ідея, гіпотеза, закон, принцип, аксіома.

Поняття методології та загальнонаукових методів дослідження. Методи емпіричного дослідження; методи, які використовуються на емпіричному та теоретичному рівнях; методи теоретичного дослідження.

Тема 3. Методи наукових досліджень в економіці

Методи наукових досліджень в економіці. Методи збору та узагальнення інформації. Методи спостереження та групування. Таблично-графічні методи. Використання математичних, аналітичних та вірогідно-статистичних методів в дослідженнях.

Методи прогнозування. Моделювання в наукових дослідженнях. Види моделей.

Соціологічні методи. Організація і проведення соціологічних досліджень. Опитування та обробка отриманих даних.

Тема 4. Формування теми наукового дослідження і етапи науково-дослідницької роботи

Науковий напрямок та наукова проблема. Вибір проблеми та теми наукового дослідження. Мета наукового дослідження. Об'єкт та предмет дослідження. Види наукових досліджень.

Оцінка економічної та екологічної ефективності теми. Оцінка актуальності та наукової новизни дослідження. Етапи науково-дослідницької роботи: теоретичні та експериментальні дослідження, обробка, аналіз та узагальнення результатів дослідження та оцінка їх економічної ефективності.

Змістовий модуль 2. Організація теоретичних та експериментальних досліджень і оформлення їх результатів

Тема 5. Пошук, накопичення та обробка наукової інформації

Інформатика як наука. Наукова комунікація. Інформаційні системи та інформаційні продукти. Бази даних та інформаційні ресурси. Поняття інформаційних технологій.

Наукові документи та видання. Класифікація наукових документів та видань. Документні класифікації. Універсальна десятинна класифікація (УДК).

Організація роботи з пошуку інформації комп'ютером. Використання "Інтернету", як інформаційної бази даних.

Тема 6. Організація теоретичних досліджень

Мета і задачі теоретичного дослідження. Етапи проведення теоретичного дослідження. Аналіз наукової літератури.

Організація роботи з науковою літературою. Складання читацьких каталогів. Робота з літературними джерелами, конспектування та реферування їх.

Науковий огляд літератури. Основні завдання огляду літератури. Типовий план (порядок) огляду літератури.

Тема 7. Проведення, обробка та аналіз результатів експериментальних досліджень

Класифікація, типи і завдання експерименту. Обчислювальний експеримент в економічних дослідженнях. Етапи технологічного циклу обчислювального експерименту. Застосування математичного моделювання та ЕОМ при проведенні обчислювального експерименту.

Обробка результатів експериментальних досліджень. Кореляційно-регресійний аналіз отриманих економічних даних та взаємозв'язку даних і показників.

Тема 8. Оформлення результатів науково-дослідної роботи

Порядок оформлення результатів наукової роботи. Літературне оформлення результатів наукової роботи у вигляді доповіді, статті, звіту, дисертації. Робота над статтями та доповідями та їх оформлення.

Написання змісту, вступу, проведення огляду літератури, висвітлення основного змісту роботи, висновків та приведення переліку літературних джерел. Написання анотації та реферату. Основні вимоги до оформлення результатів науково-дослідних робіт.

Виконання курсових і дипломних робіт і проектів. Проведення наукових досліджень при написанні курсових проектів та робіт. Проведення наукових досліджень при написанні магістерської дипломної роботи.

Використання комп'ютерних технологій при оформленні результатів НДР.

1.2. Значення, мета та задачі науково-дослідної роботи студентів

Самостійна науково-дослідна робота студентів (НДРС) – складова професійної підготовки, що передбачає навчання студентів методології і методики наукових досліджень, а також систематичну участь у дослідницькій діяльності, озброєння технологіями і вміннями творчого підходу до вивчення певних наукових проблем. Така робота полягає в пошуковій діяльності, що виражається, насамперед, у самостійному творчому дослідженні. Вона спрямована на пояснення явищ і процесів, установлення їх зв'язків і відношень, теоретичне й експериментальне обґрунтування фактів, виявлення закономірностей за допомогою наукових методів пізнання. Унаслідок пошукової діяльності суб'єктивний характер «відкриттів» студентів може набувати певної об'єктивної значущості та новизни.

Метою науково-дослідної роботи студентів є підвищення якості підготовки майбутніх фахівців, здатних творчо застосовувати в практичній діяльності останні досягнення науки. Залучення студентів до науково-дослідної роботи дозволяє також використовувати їхній творчий і трудовий потенціал для вирішення актуальних задач національної економіки.

Основними задачами науково-дослідної роботи студентів є: оволодіння студентами науковим методом пізнання, поглиблене і творче освоєння навчального матеріалу; розвиток умінь пошукової, дослідницької діяльності, творчого розв'язання навчально-виховних завдань під час професійної роботи; формування вмінь застосування методів наукових досліджень на практиці. Завдяки участі у науковій роботі студент оволодіває навичками роботи з різноманітними інформаційними джерелами, здобуває вміння організовувати та керувати діяльністю, що базується на новітніх наукових досягненнях.

Науково-дослідна робота студентів є продовженням і поглибленням навчального процесу й організується безпосередньо на кафедрі. Керівництво НДРС здійснюють викладачі кафедри економіки підприємства. Безпосередній

контакт студентів з науковими керівниками, в процесі їх спільної роботи, сприяє освоєнню майбутніми фахівцями стилю і методів наукового дослідження, нагромадженню досвіду вирішення реальних народногосподарських задач.

Завдання по самостійній НДРС складається її керівником і затверджується завідувачем кафедри.

Тематика НДРС відповідає змісту навчальних дисциплін, основним науковим напрямкам кафедри економіки підприємства і профілю спеціалізації студента.

1.3. Види науково-дослідної роботи студентів

Науково-дослідна робота студентів в Національному лісотехнічному університеті України здійснюється за трьома основними напрямками (див. рис. 1):

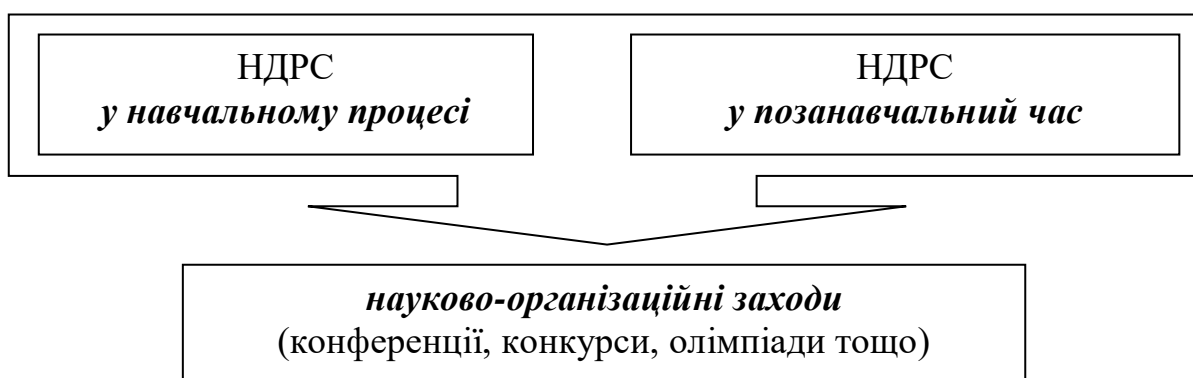

Рис. 1. Основні напрямки НДРС

Науково-дослідна робота студентів у навчальному процесі є обов'язковою та визначається навчальними планами спеціальностей. Її мета полягає у формуванні наукового світогляду, сприянні молодим дослідникам в опануванні методології і методів наукового пошуку.

НДРС, що включається у навчальний процес, передбачає:

– виконання індивідуальних завдань, що містять елементи наукових досліджень, в межах дисциплін. Наприклад, складання анотацій до літератури за певною темою дисципліни, підготовка есе чи реферату;

– виконання конкретних нетипових завдань науково-дослідного характеру в період навчання в університеті і під час перебування на практиці

(виробничій та навчальній). Наприклад, написання курсової роботи, підготовка індивідуального завдання за результатами проходження практики, підготовка магістерської роботи;

– вивчення дисципліни «Методологія наукових досліджень».

Дослідження, пов'язані з виконанням навчальних завдань, формують у студентів досвід наукового проведення практичних робіт, збирання фактичного матеріалу. Одночасно студенти здобувають досвід вивчення та критичного аналізу наукової літератури. Суттєву роль відіграє написання рефератів, есе, доповідей, виконання творчих робіт із залученням до них зібраних студентами матеріалів.

Курсові та дипломні роботи є видом науково-дослідної роботи, який потребує від студентів уміння сформулювати тему, обрати методіку дослідження, організувати і провести його, здійснити якісний і кількісний аналіз отриманих результатів, аргументувати свої висновки, оформити результати дослідження.

Студенти V курсу, що навчаються за спеціальністю «Економіка», під керівництвом викладача дисципліни «Методологія наукових досліджень», вчать аналізувати наукові джерела, виконують критичний аналіз існуючих наукових концепцій, збирають та обробляють емпіричний матеріал, опановують методологію і логіку наукового дослідження, вчать готувати наукові доповіді та виступати перед аудиторією.

Також під час вивчення цієї дисципліни студенти виконують комплексні самостійні роботи, в яких показують уміння визначати об'єкт та предмет, мету та завдання дослідження, писати та оформляти наукові статті.

Науково-дослідна робота студентів в позанавчальний час виступає продовженням навчально-дослідницької наукової роботи і є ефективним засобом об'єктивного вияву обдарованої студентської молоді, реалізації її творчих здібностей, стимулювання потреби у творчому оволодінні знаннями, активізації навчально-пізнавальної діяльності. Серед форм наукових

досліджень, до яких залучаються студенти в позанавчальний час, виділяють гуртки, проблемні групи тощо.

Початковою формою позааудиторної наукової роботи є предметні гуртки. Їх мета – ознайомлення із проблематикою науки, глибоке вивчення окремих питань певного наукового напрямку, опанування принципів та прийомів ведення наукової роботи, формування у студентів основних навичок, необхідних для подальшої самостійної роботи.

Студенти спеціальності «Економіка», залучаються до досліджень за комплексною темою кафедри під час виконання дипломної роботи магістра, спілкуються з науковцями, знайомляться із сучасними напрямками науки.

Науково-організаційні заходи (різноманітні наукові конференції, конкурси та олімпіади, що проводяться як в університеті, так і за його межами) підбивають підсумки творчої науково-дослідної роботи студентів перших двох напрямків. Адже за результатами роботи наукових гуртків, виконання індивідуальних завдань, написання дипломної роботи, студенти готують наукові доповіді, повідомлення про виконану роботу, приймають участь у різноманітних виставках, олімпіадах, конкурсах наукових студентських робіт, обговоренні наукових питань, виступають із результатами досліджень на студентських наукових конференціях. Іншими словами результати наукових досліджень студентів за першими двома напрямками науково-дослідної роботи знаходять апробацію у вигляді публікацій у періодичних виданнях та наукових збірниках, доповідях на наукових або науково-практичних конференціях, конкурсах тощо. Кращі роботи студентів за рішенням кафедри можуть бути представлені на всеукраїнську чи міжнародну наукову конференцію або подані на конкурс студентських наукових робіт. Кафедра активно працює над залученням обдарованої студентської молоді до наукової роботи. Так, вже на другому курсі студенти спеціальності «Економіка» вибирають науковий напрямок та тему, за ними закріплюються наукові керівники. Керівництво науково-дослідною роботою студентів здійснює весь професорсько-викладацький колектив.

Тематика студентських наукових робіт орієнтована на вивчення і узагальнення питань економічних наук та розробку практичних рекомендацій з аналізу і удосконалення діяльності лісових та деревообробних підприємств.

Основною формою залучення студентів до НДР є студентські наукові семінари. Крім цього елементи НДРС використовуються в курсових проектах та роботах. Результати НДРС використовуються і в бакалаврських роботах та дипломних магістерських роботах.

Щорічно проводяться наукові конференції студентів, де на секції кафедри заслуховуються доповіді. За результатами підготовлених доповідей разом з викладачами публікуються тези в збірнику наукових праць «Матеріали науково-технічної конференції студентів і аспірантів НЛТУ України, студентів коледжів та слухачів Малої лісової академії» .

2. ЛОГІКА ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

2.1. Етапи науково-дослідної роботи студентів

У більш загальному вигляді у самостійній науково-дослідній роботі студентів виділяють три етапи:

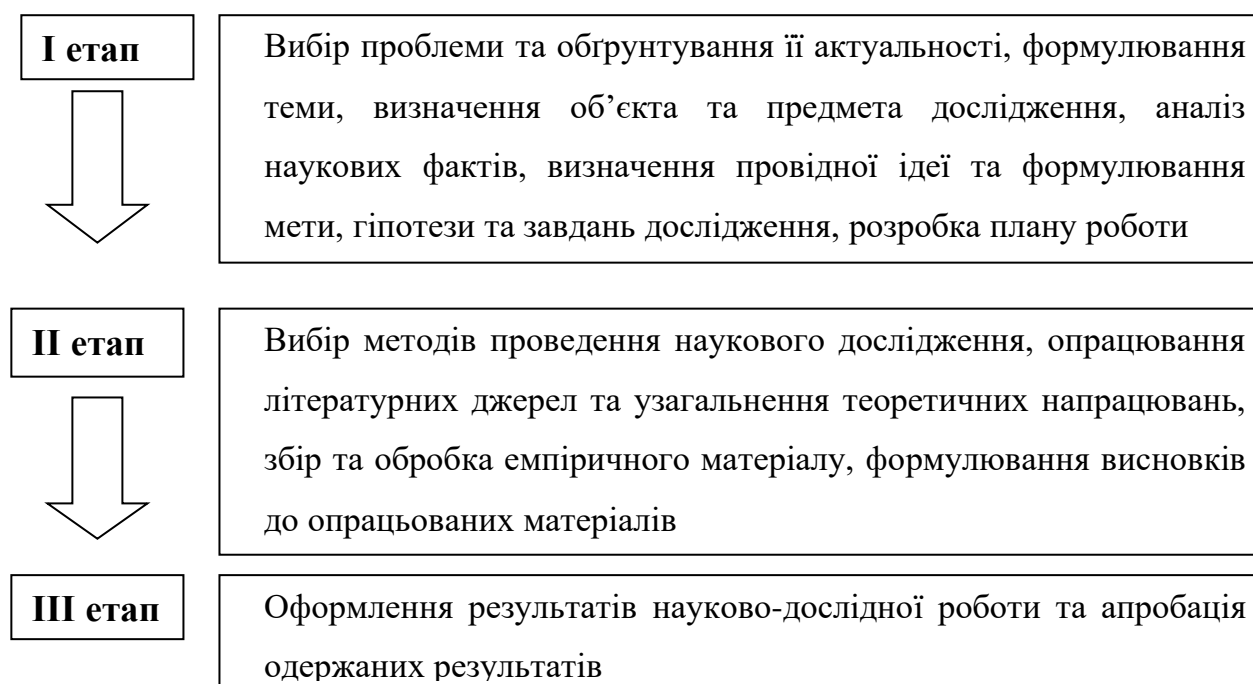

Рис. 2. Етапи НДРС

Розглянемо більш детально методологічні аспекти складових окреслених етапів.

2.2. Вибір проблеми та визначення теми наукового дослідження

Кожну науково-дослідну роботу можна віднести до певного наукового напрямку. Під *науковим напрямком* розуміємо науку, або комплекс наук, в галузі яких ведуться дослідження. У зв'язку з цим розрізняють: технічний, біологічний, соціальний, економічний та інші напрямки з можливою подальшою деталізацією. Наприклад, дослідження в галузі економіки підприємств. Таким чином, основою наукового напрямку є спеціальна наука, або низка спеціальних наук.

Напрямок дослідження часто визначається специфікою наукового закладу та галузю науки, в якій він працює. Тому вибір наукового напрямку для окремого дослідження часто зводиться до вибору галузі науки, в якій він бажає працювати. Наприклад, такою галузю науки є економіка підприємства чи економіка природокористування та охорони навколишнього середовища.

Конкретизація напрямку дослідження є результатом вивчення суспільних потреб, виробничих потреб та стану досліджень в цьому напрямку на даний час. Перш ніж приступити до пошукової роботи, студент повинен визначитись з проблемою, над якою він буде працювати. Для цього він має ознайомитися з актуальними питаннями сучасності в процесі дослідження літературних джерел.

Обираючи проблему дослідження студент стоїть перед вибором: вивчати сферу практичної діяльності чи її відображення в науковій проблематиці, тобто вивченність даної проблеми (які науковці її досліджували).

Вибір теоретичного чи практичного аспекту проблеми, що обирається для дослідження, визначається такими *факторами*:

- об'єктивними, до яких входять актуальність, новизна, перспективність проблеми;
- суб'єктивними, до яких відноситься освіта, досвід, нахили, інтереси й здібності дослідника, його зв'язок з науковими колективами,

наявність керівника, вибір професійного спрямування.

З вибором проблеми дослідження пов'язане обґрунтування **актуальності** та взагалі доцільності проведення дослідження в обраному напрямку. Обґрунтування актуальності передбачає відповідь на запитання: чому дану проблему потрібно розв'язувати саме в даний час?

Обґрунтування актуальності теоретичних досліджень передбачає проектування наслідків пошукової роботи для розвитку економічної теорії, врахування можливого впливу запланованих результатів на існуючі теоретичні положення, здійснення попереднього аналізу рівня опрацювання проблеми в науці.

Обґрунтування актуальності прикладного дослідження – це визначення практичної потреби в опрацюванні проблеми, аналіз рівня її розв'язання на практиці та формулювання можливих наслідків від впровадження одержаних результатів.

Обрана для дослідження проблема повинна відбиватись у темі дослідження. *При формулюванні теми дослідження варто дотримуватися таких вимог:*

- у формуванні теми важливо відтворити та узгодити об'єкт, предмет і мету дослідження, при цьому доцільно обрати лише один предмет дослідження;
- тема повинна вказувати на зміст проведеного дослідження;
- формулювання теми має бути конкретним;
- у темі необхідно висвітлити спрямування на дослідження конкретного аспекту економічної теорії чи практики;
- у темі необхідно чітко визначити, в якій сфері чи галузі буде проводитись дослідження;
- тема повинна забезпечувати цілісність дослідження, єдність і логічний зв'язок усіх його методологічних характеристик.

2.3. Формулювання мети та завдань дослідження

Мета наукового дослідження – це усестороннє, достовірне вивчення

об'єкту, процесу чи явища; їх структури, зв'язків чи відношень, а також отримання і впровадження в практику корисних результатів. Мета наукового дослідження – це поставлена кінцева мета, кінцевий результат, на досягнення якого спрямоване дослідження.

Мета дослідження – це те, що в найбільш загальному вигляді повинно бути досягнуто у процесі роботи. Мета передбачає відповідь на запитання: що бажає одержати дослідник і яким повинен бути цей результат? При цьому із формулювання мети повинно бути зрозуміло: що досліджується, для чого досліджується (суспільне та економічне значення), яким шляхом досягається результат.

Наукові дослідження можуть передбачити практичну мету або одержання інформації для вибору шляхів та засобів вирішення проблемної ситуації. При цьому мета дослідження зводиться до малого числа формулювань, які можна передати одним абзацом.

Завдання дослідження випливають з аналізу рівня розробленості (вивчення) об'єкта під кутом зору поставленої мети і є тим мінімумом запитань, відповіді на які необхідні для досягнення мети. У своїй сукупності завдання повинні дати уявлення, що слід зробити для розв'язування поставленої проблеми. Вони виступають як часткові, порівняно самостійні цілі, стосовно до загальної мети, в конкретних умовах перевірки висловленого припущення (гіпотези). Наявність поставленої мети дослідження дозволяє визначити *завдання дослідження*, які можуть включати такі складові:

- вирішення певних теоретичних питань, які входять до загальної проблеми дослідження (наприклад, виявлення сутності понять, явищ, процесів, подальше вдосконалення їх вивчення, розробка ознак, рівнів функціонування, критеріїв ефективності, принципів та умов застосування тощо);
- всебічне (за необхідності й експериментальне) вивчення практики вирішення даної проблеми, виявлення її типового стану, недоліків і труднощів, їх причин, типових особливостей передового досвіду; таке

вивчення дає змогу уточнити, перевірити дані, опубліковані в спеціальних неперіодичних і періодичних виданнях, підняти їх на рівень наукових фактів, обґрунтованих у процесі спеціального дослідження;

- обґрунтування необхідної системи заходів щодо вирішення даної проблеми;
- експериментальна перевірка запропонованої системи заходів щодо відповідності її критеріям оптимальності, тобто досягнення максимально важливих у відповідних умовах результатів вирішення цієї проблеми при певних затратах часу і зусиль;
- розробка методичних рекомендацій та пропозицій щодо використання результатів дослідження у практиці роботи відповідних установ (організацій).

При формулюванні завдань дослідження слід користуватися загальними правилами:

Завдання дослідження не повинні бути глобальними, а повинні працювати на мету. Це звичайно робиться у формі перерахування (вивчити ..., описати ..., встановити ..., вияснити ..., діагностувати ..., розробити рекомендації та пропозиції, ... оцінити тощо).

Формулювання цих завдань необхідно робити таким чином, щоб опис їх вирішення складав зміст окремих розділів роботи. Забезпечити унітарність завдань, тобто кожне положення повинно стосуватись лише одного процесу.

Користуватись загальноприйнятими, однозначними термінами. Формулювати текст чітко, не перевантажувати його зайвими словами.

Кількість завдань дослідження повинна бути мінімальною за ознакою їх необхідності й достатності у рамках конкретної пошукової роботи (як правило, це 4 – 5 завдань).

До основних завдань практично всіх досліджень слід віднести дослідно-експериментальну перевірку висловлених ідей та розробку практичних рекомендацій з метою вдосконалення економічного процесу.

2.4. Визначення об'єкта та предмета дослідження

Об'єктом дослідження прийнято називати те, на що спрямована пізнавальна діяльність дослідника. *Об'єкт* – це процес або явище, яке породжує проблемну ситуацію і обране для дослідження. Визначити об'єкт означає дати відповідь на запитання: що розглядається у дослідженні.

Об'єктом наукового дослідження є навколишній матеріальний світ та форми його відображення у людській свідомості людей, які існують незалежно від нашої свідомості, відбираються відповідно до мети дослідження. Предмет дослідження констатується у меті та завданнях дослідження, які виступають безпосередніми характеристиками наукової діяльності.

Предметом дослідження є досліджувані з певною метою властивості, характерні для наукового пізнання, це визначення певного «ракурсу» дослідження як припущення про найсуттєвіші для вивчення обраної проблеми характеристики об'єкта. *Предмет дослідження* – це тільки ті суттєві зв'язки та відношення, які підлягають безпосередньому вивченню в даній роботі, є головними, визначальними для конкретного дослідження. Таким чином, предмет дослідження є вужчим, ніж об'єкт. Під предметом дослідження розуміється те, що знаходиться в межах об'єкта і завжди співпадає з темою дослідження. Один і той же об'єкт може бути предметом різних досліджень і навіть наукових напрямів. Об'єкт і предмет дослідження, як категорії наукового процесу, співвідносяться між собою як загальне і часткове.

Предмет дослідження констатується у меті та завданнях дослідження, які виступають безпосередніми характеристиками наукової діяльності.

2.5. Методи дослідження

При написанні наукової роботи студент повинен використовувати наукові методи дослідження.

Метод – це певний систематизований комплекс дій (прийомів, процедур), які застосовуються дослідником для досягнення поставленої мети. Метод розглядається також як сукупність прийомів практичного або теоретичного

засвоєння реальної дійсності.

В наукових дослідженнях застосовується, як правило, не один окремий метод, а їх система. Така сукупність методів повинна забезпечувати:

- репрезентативність масиву первинної інформації;
- формулювання наукових висновків як доповнення до вже відомих наукових теорій або системи наукового знання.

Існує ряд класифікацій методів наукового дослідження. Найпоширенішою класифікацією методів є розподіл їх на загальні чи загальнонаукові (характерні для різних наукових напрямків) та спеціальні (використовуються для однієї чи декількох наук).

Загальнонаукові методи поділяються на теоретичні та емпіричні (див. рис. 3).

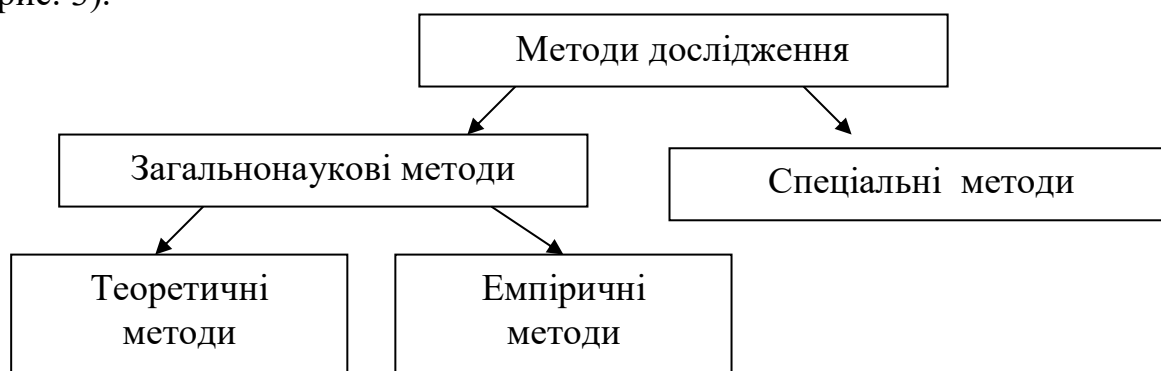

Рис. 3. Методи наукового дослідження

Теоретичні методи спрямовані на створення теоретичних узагальнень та формулювання закономірностей процесів та явищ, що обрані для дослідження. Група цих методів включає в себе: аналіз та синтез, індукцію та дедукцію, аналогію, моделювання, узагальнення, формалізацію, абстрагування та ін.

Емпіричні методи використовуються для отримання та первісної обробки фактичного матеріалу за досліджуваною проблемою. Вони служать для фіксації явищ, їх опису, виявлення помітних зв'язків між процесами та явищами, що досліджуються.

Часто емпіричні методи поділяють на дві підгрупи:

1) *робочі, часткові методи*, до яких відносяться: дослідження літературних джерел, документів та інших результатів діяльності; експертні

оцінки, тестування тощо.

2) *комплексні, загальні методи*, які будуються на основі використання одного чи кількох часткових методів: аналіз, обстеження, діагностика, моніторинг тощо.

Характеристика загальнонаукових методів дослідження подана в таблиці 1.

Таблиця 1

Сутнісна характеристика методів наукового пізнання

Метод	Сутність методу
1	2
Загальнонаукові методи	
Аналіз	метод наукового пізнання, що передбачає уявне або практичне (матеріальне) розчленовування цілісного предмета на складові елементи (ознаки, властивості, відношення) і їхнє наступне дослідження, реалізоване відносно незалежно від цілого
Синтез	метод наукового пізнання, який передбачає мислене або практичне з'єднання раніше виділених елементів (ознак, властивостей, відносин) предмета в єдине ціле з урахуванням знання, отриманого в процесі їхнього дослідження відносно незалежно від цілого
Порівняння	це процес зіставлення предметів або явищ дійсності з метою установлення схожості чи відмінності між ними, а також знаходження загального, притаманного, що може бути властивим двом або кільком об'єктам дослідження
Абстрагування	метод відволікання, який дає змогу переходити від конкретних питань до загальних понять і законів розвитку
Узагальнення	логічний процес переходу від одиничного до загального чи від менш загального до більш загального знання, а також продукт розумової діяльності, форма відображення загальних ознак і якостей об'єктивних явищ
Індукція	метод пізнання, коли на основі часткових передумов робиться узагальнення (загальний висновок, правило, положення), коли на основі емпіричних даних формуються теоретичні знання
Дедукція	метод пізнання, що полягає у виведенні висновків часткового характеру із загальних передумов
Аналогія	метод пізнання, що передбачає припущення про наявність у досліджуваного предмета невідомих раніше ознак, ідентичних з тими, які зафіксовані в предметі, що порівнюється з ним
Моделювання	метод дослідження, що полягає у відтворенні певних ознак конкретного об'єкта в спеціально створеній тотожній або близькій йому моделі
Теоретичні методи	
Уявний експеримент	заснований на аналізі такої комбінації об'єктів, що неможливо реалізувати матеріально
Ідеалізації	метод пізнання, за яким при уявному експерименті данні про

	об'єкт одержують, не приймаючи якоїсь умови, необхідної для його реального існування
Формалізації	подання і вивчення якої-небудь змістовної області знання (наукової теорії, міркування й ін.) у вигляді формальної системи, створення узагальненої знакової моделі деякої предметної області, що дозволяє виявити її структуру й закономірності процесів, що протікають у ній, шляхом операцій зі знаками
Аксиоматичний метод	спосіб побудови наукової теорії, при якому в її основу закладають деякі положення, правильність яких, приймається без спеціального доведення
Гіпотетико-дедуктивний	спосіб побудови наукової теорії, в основі якої лежить створення системи взаємозалежних гіпотез, з яких шляхом їхнього дедуктивного розгортання виводяться твердження, які співставляються безпосередньо з дослідними даними
Математична гіпотеза	метод дослідження, заснований на екстраполяції певної математичної структури (системи рівнянь, математичних формалізмів) з вивченої області явищ на невивчену
Перехід від абстрактного до конкретного	метод дослідження, заснований на виявленні вихідної абстракції, що відтворює основне протиріччя досліджуваного об'єкта, у процесі теоретичного вирішення якого виявляються більш конкретні протиріччя, у результаті чого будується конкретне поняття досліджуваного об'єкта
Емпіричні методи	
Спостереження	це систематичне цілеспрямоване, спеціально організоване сприймання предметів і явищ об'єктивної дійсності, які виступають об'єктами дослідження
Опис	метод дослідження, що полягає у фіксації результатів спостереження засобами природної або штучної мови
Вимірювання	встановлення кількісних характеристик об'єктів на основі порівняння їх по яких-небудь подібних властивостях та ознаках з еталоном
Експеримент	втручання в природні умови існування предметів і явищ або ж відтворення якихось спеціальних умов їхнього існування з метою вивчення без супутніх ускладнюючих обставин, тобто цілеспрямований вплив на об'єкт у заданих контрольованих умовах

Всі спеціальні методи досліджень, що використовують в економічній науці, поділяють на окремі групи. Цей поділ здійснений у відповідності з етапами проведення економічного дослідження.

Виділяють такі групи спеціальних методів:

- методи збору інформації;
- методи обробки інформації;
- методи проведення аналітичної роботи;
- методи планових розрахунків і обґрунтувань;

- методи прогнозування.

До *методів збору інформації* відносять: безпосереднє спостереження, опитування, фотографування, хронометраж.

До *методів обробки інформації* відносять: групування, розрахунок відносних і середніх величин, показники варіації, розробку таблиць, графічний метод, побудову динамічних рядів та розрахунок індексів.

До *методів проведення аналітичної роботи* відносять: метод порівняння, метод елімінування, метод балансового зв'язку, кореляційно-регресійні методи.

До *методів планових розрахунків і обґрунтувань* відносять: балансовий метод, метод техніко-економічних розрахунків, метод варіантних наближень, програмно-цільовий метод.

До *методів прогнозування* відносяться: метод експертних оцінок, методи економіко-математичного моделювання.

В загальному суть цих методів зводиться до формалізації і моделювання складних економічних процесів за допомогою математичного апарату та логіки.

На основі вибору методів для здійснення окремих етапів дослідження визначається загальна методика дослідження – сукупність методів і прийомів, необхідних для його проведення. Під час вивчення дисципліни «Методологія наукових досліджень» студенти виконують комплексні самостійні роботи, в яких повинні зазначити методи, що будуть використані в дослідженні з даної теми.

2.6. Опрацювання літературних джерел

Вивчення літературного матеріалу має своєю метою узагальнення накопиченого досвіду досліджень, що відносяться до даної теми, а також критичний аналіз зібраних літературних даних.

Цінність наукової праці у значній мірі визначається обсягом сукупності літературних джерел, на яких вона заснована, а робота з літературою – це не тільки необхідна умова формування майбутнього фахівця, але і найважливіша

передумова його світоглядного становлення, культурного і морального виховання.

Літературний огляд – невід'ємна частина НДРС, а по характеру він повинен бути аналітичним, тому що всі літературні джерела *мають розглядатися з критичної позиції*. Відзначимо, що за деякими окремими темами НДРС основна робота може складатися саме в аналізі чисельних літературних джерел.

Вивчати стан питання за темою НДРС варто починати з літературних джерел, що рекомендуються науковим керівником.

Пошук літературних даних по темі наукового дослідження необхідно здійснювати, переглядаючи періодичні видання за 7-10 років. У першу чергу переглядається та аналізується література за поточний рік.

Керуючись отриманими висновками, доцільно розчленувати обсяг накопиченої інформації й обмежитися її найбільш важливими частинами в залежності від мети подальшого дослідження.

На основі зібраного матеріалу необхідно написати літературний огляд, що являє собою самостійний розділ звіту по НДРС. Можна рекомендувати такий типовий план (порядок) огляду літератури:

- загальна характеристика галузі досліджень, значення останньої в науці і промисловості (чи народному господарстві в цілому), актуальність завдань, які стоять перед даною галуззю;
- класифікація основних напрямків досліджень у даній галузі; визначення напрямків досліджень як практично використовуваних, так і таких, які перебувають у стадії розробки, відображення різних точок зору на розв'язання проблеми;
- детальний виклад результатів досліджень за кожним напрямком класифікації; опис використаної методики, застосовуваного математичного апарата; критичний аналіз цих матеріалів з пропозиціями і зауваженнями;
- на завершення огляду – формулювання основних напрямків пропонованих досліджень, їх актуальність і кінцева мета; орієнтовний план досліджень із

зазначенням запропонованої методики теоретичних та експериментальних робіт.

Збір матеріалу для наукового дослідження можливий не лише через опрацювання літературних джерел. Студенти можуть користуватися власними спостереженнями, експериментом, інтернетом та ін.

2.7. Узагальнення напрацювань за результатами самостійної НДРС

Отриманий на підставі опрацювання різних літературних джерел, під час спостережень, проведення експерименту, тощо матеріал у подальшому має бути згрупований та оброблений за допомогою різних методів обробки та аналізу результатів дослідження. Емпіричні дані студент обробляє методами статистичного аналізу інформації (розрахунок розподілу ознак, середніх величин, кореляційний, регресивний, факторний, дисперсійний аналіз), а також методами моделювання та прогнозування.

Одержані у процесі дослідження кількісні дані подають переважно трьома способами:

- перераховують у тексті наукової роботи;
- подають у вигляді таблиць;
- подають у вигляді графічних зображень.

Табличне оформлення результатів дослідження та представлення рисунків сприяє більш наочному сприйняттю результатів проведеного дослідження.

Результати самостійної науково-дослідної роботи студента над певною проблемою мають бути згруповані належним чином і представлені на перевірку науковому керівнику у вигляді звіту, реферату, есе, статті, наукової роботи тощо.

Під час вивчення дисципліни «Методологія наукових досліджень» студенти виконують комплексні самостійні роботи, в яких повинні обрати тему та обґрунтувати її актуальність, а також показати вміння визначати об'єкт та предмет, мету та завдання дослідження, писати та оформляти наукові статті.

3. МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО НАПИСАННЯ ТА ОФОРМЛЕННЯ

КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

3.1. Підготовка теоретичної та практичної частини контрольної роботи

Студенти V курсу заочної форми навчання, що навчаються в магістратурі за спеціальністю «Економіка», під керівництвом та контролем викладача дисципліни «Методологія наукових досліджень» виконують контрольну роботу з даної дисципліни.

Виконання контрольної роботи передбачає написання теоретичного питання, що відповідає певній темі Робочої програми з даної дисципліни (приведена в підрозділі 1.1), а також виконання практичної частини. Завдання на виконання контрольної роботи приведено в додатку А.

Виконання теоретичної частини обумовлено заданою темою, суть якої студенту необхідно тезисно розкрити, акцентуючи увагу на основних визначеннях та положеннях. Обсяг теоретичної частини 3-4 друковані сторінки.

Виконання практичної частини передбачає, в першу чергу, вибір теми, по якій студент планує виконання наукових досліджень в економіці. Це може бути тема захищеної дипломної роботи бакалавра, або майбутньої магістерської дипломної роботи. Тему можна уточнити з викладачем даної дисципліни.

Відповідно до обраної теми необхідно зробити:

1. Постановку проблеми і обґрунтування актуальності обраної теми;
2. Постановку мети і конкретних завдань дослідження;
3. Визначення об'єкта і предмета дослідження
4. Означення методів дослідження.

Виконання перелічених завдань проводиться у відповідності з положеннями підрозділів 2.1 – 2.7 даних методичних вказівок. В кінцевому результаті сукупність виконаних завдань дає аналог вступу дипломної роботи, тобто формує у студента знання та навички з її написання в майбутньому. Приклад розробки практичної частини контрольної роботи приведений нижче.

Практична частина

Тема: Розробка бізнес-плану відкриття нового підприємства

Етапи комплексного завдання:

- 1) Постановка проблеми і обґрунтування актуальності.
- 2) Постановка мети і конкретних завдань дослідження.
- 3) Визначення об'єкта і предмета і дослідження.
- 4) Означення методів дослідження.

Науковий напрямок – економіка підприємства

Постановка проблеми. Головна перевага бізнес-планування полягає в тому, що правильно складений бізнес-план показує перспективу розвитку фірми, тобто в кінцевому рахунку відповідає на найпотрібніше для підприємця питання: чи варто вкладати гроші в цю справу і чи принесе воно доходи які окуплять всі витрати сил і засобів.

У ринковій економіці бізнес-план є робочим документом, який використовується в усіх сферах підприємництва. Бізнес-план - це письмовий документ, у якому викладено сутність підприємницької ідеї, шляхи й засоби її реалізації та охарактеризовано ринкові, виробничі, організаційні та фінансові аспекти майбутнього бізнесу, а також особливості управління ним.

Виробнича діяльність будь-якої підприємницької структури починається з планування. Якщо раніше плани часом були формальними, бо працівники не були зацікавлені в них та й не завжди знали, що там і як планується, то бізнесмен, власник, організатор справи не може бути байдужим до свого підприємства. Він повинен чітко знати сильні і слабкі сторони підприємства (фірми) та вміти спланувати його роботу. У разі нехтування, ігнорування планування його очікує повільна, ділова смерть. Тому кожний бізнесмен повинен скласти бізнес-план, який:

- дає можливість визначити життєздатність підприємства (фірми) за умов конкуренції;
- містить орієнтири, відповідно до яких бізнесмен буде діяти на етапі становлення та розвитку підприємства (фірми);
- прогнозує процеси розвитку виробництва;
- конкретизує шляхи досягнення мети і подолання перешкод;

— є важливим інструментом виробничої діяльності підприємства (фірми);

— є фактором, що стимулює інтереси потенційних інвесторів у їх пошуках вкладення коштів на розвиток виробництва.

Без бізнес-плану не можна управляти виробничою діяльністю. Добре розроблений план замінює техніко-економічне обґрунтування виробництва. За його виконанням можна робити висновок про те, чи все відбувається як намічено, і в разі потреби вживати необхідних заходів.

Традиційно бізнес-план розглядається як інструмент залучення необхідних для реалізації проекту фінансових ресурсів. Такий план має переконати потенційних інвесторів у тому, що підприємницький проект має чітко визначену стратегію успіху та заслуговує на фінансову підтримку.

Сучасні темпи зміни і нарощування об'ємів знань настільки великі, що планування є єдиним шляхом реального прогнозування майбутніх проблем і можливостей. Планування забезпечує також основу для ухвалення ефективних управлінських рішень. Коли відомо, чого організація хоче досягти, легше знайти найбільш відповідні дії. Планування сприяє зниженню ризиків при ухваленні рішень. Ухвалюючи обґрунтовані планові рішення, керівництво зменшує ризик помилок, обумовлених помилковою або недостовірною інформацією про можливості підприємства або про зовнішню ситуацію. Планування служить для формулювання і досягнення ключової мети в рамках організації.

Обґрунтування актуальності. На сьогоднішній день нестабільність факторів навколишнього середовища вимагає від підприємств детального прогнозування своєї стратегічної та поточної діяльності, врахування загроз і можливостей подальшого розвитку та досягнення поставлених цілей. Сучасність вимагає від менеджменту будь-якої організації вміння приймати відповідні управлінські рішення. Важливим елементом стратегічного планування, який вирішальною мірою може передбачати реакцію підприємства на вимоги зовнішнього середовища та підтримувати його відповідну поведінку на ринку, є бізнес-планування, яке можна розглядати як дієвий інструмент

сучасного менеджменту, завдяки якому підприємства можуть визначити мету і завдання свого функціонування, розробляти систему заходів щодо поліпшення результатів діяльності або запобігання небажаним явищам.

Питання складання бізнес-планів з урахуванням економічної ситуації розглянуті у наукових працях відомих вчених: Н. Крилової, В.А. Чичина, К. Кіпермана, І.В. Ліпсіса, М.М.Алексєєва, Г.Д. Львовського, В.Д. Маркової, С. Ф.Покропивного, М. Муллей, О.І. Пальчик, Ю.Смаковської, Г. Пітерса, А.Р. Полякова, Х. Роузена, Ю.І. Скирко, В. Хруцького та ін.

Науковою проблемою бізнес-планування, методологіями розробки бізнес-плану займалися та продовжують займатися багато вітчизняних та зарубіжних вчених, а також фінансово-економічних інституцій. До вчених належать, наприклад, Кучеренко В.Р., Карпов В.А., Маркітан О.С., Покропивний С.Ф., Соболь С.М., Швиданенко Г.О., Барроу К., Барроу П., Браун Р., Бланк І.А., свої погляди на дану проблему науковці висвітлюють у власних працях.

Водночас, багато аспектів цієї проблеми з огляду на особливості розвитку сучасної економіки потребують більш повного та предметного дослідження, тому є актуальними на даний час.

Мета дослідження: Основною метою дослідження є проведення аналізу сучасного стану бізнес-планування в Україні та виявлення основних проблемних моментів і слабких місць процесу бізнес-планування.

Завдання дослідження:

- 1) Визначити теоретичну сутність окремих питань, що стосуються бізнес-планування;
- 2) Провести аналіз сучасного стану бізнес-планування в Україні;
- 3) Виявити основні проблемні моменти і слабкі місця процесу бізнес-планування на сучасних підприємствах;
- 4) Розробити рекомендації та пропозиції щодо удосконалення процесу бізнес-планування на підприємствах .

Об'єкт дослідження: Процес розробки бізнес-плану нового підприємства.

Предмет дослідження: Оцінка принципів і техніки складання бізнес-плану при відкритті нового підприємства.

Означення методів дослідження. При проведенні цього дослідження було використано такі загальнонаукові методи, як аналіз, порівняння, узагальнення, дедукція та інші.

Словник термінів та понять, що використовуються під час вивчення дисципліни «Методологія наукових досліджень» та написання контрольної роботи, приведений в Додатку Б.

Додаток А

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІСОТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ**

Кафедра економіки підприємства

Курс 5 Група _____ Студент _____

З А В Д А Н Н Я

на виконання контрольної роботи з дисципліни:

Методологія наукових досліджень

Теоретичне питання на тему: _____

Практична частина завдання: Відповідно до обраної теми необхідно зробити:

1. Постановку проблеми і обґрунтування актуальності обраної теми;
2. Постановку мети і конкретних завдань дослідження;
3. Визначення об'єкта і предмета дослідження.
4. Означення методів дослідження.

Керівник _____ доц.. Кіндрат Р.Я

СЛОВНИК

ТЕРМІНІВ ТА ПОНЯТЬ, ЩО ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ ПІД ЧАС НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Аналіз – процедура розумового чи реального поділу досліджуваного об'єкта з метою його більш глибокого пізнання.

Гіпотеза – наукове передбачення, що висувається для пояснення досліджуваного явища, суті, структури, зв'язків, рушійних сил тощо.

Дедукція – форма мислення, що дозволяє на основі логічних правил з окремих загальних даних висловлювати нові, менш загальні припущення.

Діагностика – виявлення ознак, що характеризують стан досліджуваного об'єкта, порівняння їх з еталонними чи типовими і постановка самого діагнозу, визначення сутності «хвороби» (чи відсутність такої) на основі аналізу відхилень.

Завдання – предмет вирішення, те, що належить виконати у визначеній формі в рамках обмеженого часу для досягнення мети.

Індукція – вид узагальнення, пов'язаний з передбаченням результатів спостереження та експерименту на основі даних аналізу.

Критерії – мірило оцінювання вказаних параметрів, які описуються певними показниками.

Логіка дослідження – послідовність і взаємозв'язок складових елементів дослідницької роботи.

Мета дослідження – центральний елемент його структури, що вказує на кінцевий результат роботи, об'єкт дослідження і шляхи досягнення кінцевого результату.

Метод – система прийомів для досягнення поставленої мети; спосіб досягнення будь-якої мети; розв'язок конкретного завдання; сукупність прийомів та операцій теоретичного чи практичного результату, вирішення проблем чи одержання нової інформації на основі певних регулятивних принципів пізнання і діяльності, усвідомлення специфіки досліджуваної предметної сфери і законів функціонування її об'єктів.

Методика дослідження – показує, як (яким чином, шляхом, методом, способом чи прийомом) слід здійснити розв'язок завдань кожного пункту програми дослідження.

Методологія – система принципів і способів організації та побудови теоретичної й практичної діяльності, вчення про дану систему.

Моделювання – створення математичних або понятійних аналогів тих

об'єктів, стосовно яких здійснюються активні дії. Модель об'єкта відтворює його динамічні функціональні характеристики та дає змогу досліджувати ці зміни під впливом передбачуваних активних дій.

Моніторинг – сукупність систематичних спостережень за певними об'єктами у просторі і часі їхньої еволюції за наперед визначеними показниками (індикаторами).

Наукова ідея – форма відображення в думці нового розуміння об'єктивної діяльності.

Наукове дослідження – цілеспрямоване вивчення об'єкта, предмета чи явища, в якому використовуються методи науки, яке розкриває закономірності його розвитку й функціонування та вказує чи передбачає шляхи й форми використання одержаного в інтересах суспільства.

Об'єкт дослідження – це реальні процеси чи явища, які містять суперечності і породжують проблемну ситуацію.

Показники – змістовне наповнення відповідних параметрів.

Предмет дослідження – найбільш важливі з теоретичної чи практичної точки зору властивості, сторони, особливості, характеристики, прояви об'єкта, які підлягають вивченню за допомогою певних методів.

Принципи – основні вихідні положення будь-якої теорії, вчення, науки, світогляду.

Програма дослідження – виклад його мети і загальної концепції, вихідних гіпотез, спільно з логічною послідовністю операцій для їх перевірки.

Проблема – питання чи комплекс питань, які об'єктивно виникають у ході розвитку пізнання і розв'язок яких передбачає суттєвий практичний і теоретичний інтерес.

Проблема дослідження – проблемна ситуація, пов'язана із суперечністю педагогічної дійсності та її теоретичним уявленням, яка вимагає для свого пізнання і вирішення певних методів, процедур і прийомів дослідження.

Прогнозування – науково обґрунтоване дослідження будь якого процесу чи явища і складання варіантів перспектив його розвитку.

Проектування – науково обґрунтоване визначення системи параметрів майбутнього об'єкта або якісно нового стану існуючого проекту – прототипу, прообразу передбачуваного або можливого об'єкта, стану чи процесу в єдності із способами його досягнення.

Репрезентативність – властивість вибіркової сукупності відтворювати характеристики генеральної сукупності.

Реферат – короткий виклад змісту документа літературного джерела чи його частини, що включає основні фактичні відомості і висновки, необхідні для першочергового ознайомлення з документом і визначення доцільності звертання до нього.

Робочий план дослідження – документально зафіксована послідовність та об'єм всіх ресурсних витрат, необхідних для виконання програми дослідження.

Розробленість проблеми – існуючий рівень (глибина і широта) розробленої проблеми в економіці та суміжних науках.

Синтез – процедура поєднання різних елементів, сторін, що складають об'єкт чи предмет як єдине ціле.

Системний метод – сукупність методологічних засобів, процедур, прийомів, спрямованих на реалізацію системного підходу при дослідженні складних об'єктів чи явищ, що мають складну природу, і прийняття рішень в умовах невизначеності.

Стратегія дослідження – основні принципи і моменти зміни існуючого чи розробки нового теоретичного знання.

Сутнісний зміст проблеми – головні, найбільш гострі суперечності між існуючими теоретичними знаннями і практичним станом питання дослідження.

Тактика дослідження – короткострокова стратегія для досягнення цілі, що визначає головні відомі в науці теоретичні і методологічні положення, виходячи з яких слід розробляти теоретичні передумови дослідження як засіб підвищення практичної ефективності певних процесів чи явищ.

Тема дослідження – основний зміст (проблема і питання) наукової роботи, що визначається її кінцевим результатом.

Теоретичне дослідження – вдосконалення та розвиток понятійного апарату галузі науки, всебічне пізнання об'єктивної реальності в її суттєвих зв'язках і закономірностях.

Умовивід – найбільш складна форма мислення, в якій з одного чи декількох вихідних суджень (посилок) виводиться нове судження. Умовивід може бути індуктивним, коли з часткових суджень (посилок) виводиться загальний висновок, і дедуктивним, коли із одного загального судження виводяться часткові висновки.

Фактор – умова, рушійна сила, причина якогось явища, процесу.

Кіндрат Ростислав Ярославович

Якімцов Віктор Вікторович

Гарасим Людмила Степанівна

МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

**Методичні вказівки і завдання до виконання контрольної та
самостійної роботи для студентів економічних спеціальностей**

Національний лісотехнічний університет України

79057, м. Львів, вул. Ген. Чупринки, 103, к.305а.

e-mail: Rostuslav Kindrat@i.ua

**Підп. до друку 27.03.2020 р. Формат 60x90/16. Папір офсетний. Друк офсетний.
Ум.др.арк. 1,75. Ум.фарбо-відб. 1.40. Облік.-ви-арк. 1.28. Тираж 50 прим.**

**Видавець: НЛТУ України
79057, м. Львів, вул. Ген. Чупринки, 103
тел./факс. (032) 297-17-65**
